

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KORUPCIJOS PREVENCIJOS ĮSTATYMO
NR. IX-904 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-5042**

2020 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2020 m. rugsėjo 30 d. sprendimo Nr. SV-S-1675 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.2 papunktį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo Nr. IX-904 pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIP-5042 (toliau – Projektas), tačiau siūlyti Lietuvos Respublikos Seimui jį tobulinti, atsižvelgiant į šias pastabas:

1. Projekto 1 straipsnyje dėstomo Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – KPI projektas) 2 straipsnio 1 dalyje apibrėžiama viena iš korupcijos prevencijos priemonių – *atsparumo korupcijai lygio nustatymo* – sąvoka. Atsparumo korupcijai lygio nustatymas reguliuojamas KPI projekto 13 straipsnyje. Minėtai sąvokai apibrėžti vartojamos niekur neapibrėžtos sąvokos, tokios kaip „atsparumo korupcijai analizė“, „atsparumo korupcijai lygis“. Be to, KPI projekto 13 straipsnio 7 dalyje minima aukštesnio atsparumo korupcijai lygio sąvoka. Iš KPI projekto nėra aišku, kokie dar galimi atsparumo korupcijai lygiai ir kokiais kriterijais remiantis viešojo sektoriaus subjektai būtų priskiriami konkrečiam atsparumo korupcijai lygiui. Atsižvelgiant į tai, siūlytina KPI projektą tikslinti papildant jį minėtų sąvokų apibrėžtimis ir nustatant atsparumo korupcijai lygius pagal aiškius priskyrimo tam tikram lygiui kriterijus.

2. KPI projekto 2 straipsnio 8 dalyje apibrėžta, kad korupcijos rizikos analizė yra korupcijos rizikos ir jos veiksnių tam tikrame viešojo sektoriaus subjekte ir (ar) tam tikroje valstybės ar savivaldybės valdymo srityje ar procese, apimančiame vieno ar kelių viešojo sektoriaus subjektų veiklos sritis, nustatymas ir nagrinėjimas antikorupciniu požiūriu. Esant tokiam reglamentavimui, atsiranda neapibrėžtumas, ar tokia analizė gali būti atliekama pačiame subjekte, ar vis dėlto turi apimti tik šio subjekto kurią nors veiklos sritį (procesą) arba kelias ar visas veiklos sritis (procesus). Juolab kad toliau KPI projekte (pvz., 6 straipsnio 5 dalyje) nurodoma, jog „Specialiųjų tyrimų tarnyba apie priimtą sprendimą atlikti korupcijos rizikos analizę raštu informuoja viešojo sektoriaus subjektą, kurio veiklos sritis bus analizuojama“, o šio straipsnio 7 dalyje yra išvardytos viešojo sektoriaus subjekto, kurio veiklos sritis analizuojama, teisės. Kita vertus, KPI projekto 6 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „Specialiųjų tyrimų tarnyba, nustatydama būtinybę tam tikrame viešojo sektoriaus subjekte ir (ar) tam tikroje valstybės ar savivaldybės valdymo srityje ar procese, apimančiame vieno ar kelių viešojo sektoriaus subjektų veiklos sritis, atlikti korupcijos rizikos analizę, nagrinėja išvadas dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo <...>“. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, jei vis dėlto pagrįstai būtų

nuspręsta taikyti korupcijos prevencijos analizę ir viešojo sektoriaus subjektui, KPI projekte vartojamos sąvokos ir konstrukcijos aptariamame kontekste turėtų būti suvienodintos.

3. KPI projekto 4 straipsnio 1 punkte, atskleidžiant teisėtumo – vieno iš korupcijos prevencijos principų – turinį, be kita ko, pažymima, kad „viešojo administravimo subjektai, taikydami korupcijos prevencijos priemones, vadovaujasi viešosios teisės principu „draudžiama viskas, kas nėra tiesiogiai leidžiama““. Ši siūloma nuostata yra perteklinė, nes KPI projekte ir taip aiškiai ir visapusiškai atskleidžiamas teisėtumo principo turinys.

4. KPI projekto 6 straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad korupcijos rizikos analizę atlieka Specialiųjų tyrimų tarnyba Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus nustatyta tvarka, kuri skelbiama viešai. Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus nustatyta tvarka laikoma norminiu teisės aktu, todėl, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 19 straipsnio 1 dalimi, skelbtina Teisės aktų registre. Atsižvelgiant į tai, teiginys dėl viešo minėto tvarkos skelbimo yra perteklinis.

5. KPI projekto 6 straipsnio 6 dalyje siūloma numatyti, kad „Specialiųjų tyrimų tarnyba, atlikusi korupcijos rizikos analizę, pateikia viešojo sektoriaus subjektui korupcijos rizikos analizės išvados projektą, kuriame pateikia informaciją apie nustatytą korupcijos riziką ir (ar) jos veiksnius bei pasiūlymus sumažinti nustatytą korupcijos riziką ir (ar) pašalinti jos veiksnius“. KPI projekto 6 straipsnio 7 dalies 2 punkte yra numatyta, kad „viešojo sektoriaus subjektas, kurio veiklos sritis yra analizuojama, turi teisę susipažinti su korupcijos rizikos analizės išvados projektu ir pateikti pastabas bei motyvuotus pasiūlymus dėl korupcijos rizikos analizės metu nustatytų rizikų, pateiktų pastabų ir rekomendacijų bei gauti paaiškinimus“, o šio straipsnio 9 dalyje nurodoma: „Viešojo sektoriaus subjektas, gavęs iš Specialiųjų tyrimų tarnybos korupcijos rizikos analizės išvadą, jeigu joje yra nustatyti korupcijos rizikos veiksniai ir pateikti pasiūlymai dėl jų mažinimo ar šalinimo <...>“. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo ir nuoseklumo, atsižvelgiant į korupcijos rizikos analizės, kurios metu nustatoma korupcijos rizika ir (ar) jos veiksniai, apibrėžimą, turėtų būti suvienodinti minėtuose KPI projekto straipsniuose nurodomi rizikos analizės išvados turinio elementai – korupcijos rizika ir (ar) jos veiksniai.

6. KPI projekto 7 straipsnio 8 dalyje siūloma nustatyti, kad „nacionalinę korupcijos prevencijos darbotvarkę Vyriausybės teikimu tvirtina Seimas, nacionalinės korupcijos prevencijos darbotvarkės planą tvirtina Vyriausybė, o korupcijos prevencijos veiksmų planus – jas parengusio viešojo sektoriaus subjekto vadovas ar kitas organas. Viešojo sektoriaus subjekto vadovas asmeniškai atsako už patvirtintos programos įgyvendinimą“. Įvertinus tiek šią siūlomą nuostatą, tiek visą KPI projekto 7 straipsnį, nėra aišku, už kokios patvirtintos programos įgyvendinimą atsako pats viešojo sektoriaus subjekto vadovas. Turėtų būti atsižvelgta į tai, kad „programa“ kaip korupcijos prevencijos planavimo dokumentas KPI projekte nėra numatyta.

7. KPI projekto 7 straipsnio 9 dalyje siūloma nustatyti, kad „korupcijos prevencijos veiksmų planų įgyvendinimą koordinuoja ir kontroliuoja viešojo sektoriaus subjektų už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingi subjektai ir (ar) antikorupcijos komisijos“. Abejotinas tikslingumas įstatymu detalčiai reglamentuoti už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingų subjektų pareigos koordinuoti ir kontroliuoti korupcijos prevencijos veiksmų planų įgyvendinimą realizavimo mechanizmą. Įvertinus tai, kad būtent viešojo subjekto vadovas atsakingas už korupcijos prevencijos veiksmų planų įgyvendinimą, tikslinga jam palikti diskrecijos teisę spręsti, ar pačiam koordinuoti ir kontroliuoti šių veiksmų planų įgyvendinimą, ar šią pareigą perduoti už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingam subjektui.

8. KPI projekto 7 straipsnio 10 dalyje siūloma numatyti, kad „Specialiųjų tyrimų tarnyba Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus nustatyta tvarka vertina šakinius, savivaldybių, valdymo srities ir viešojo sektoriaus subjekto korupcijos prevencijos veiksmų planus, jų projektus ir šių planų įgyvendinimą“. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad toliau Projekte nėra reglamentuotas tokio atlikto vertinimo rezultatų realizavimas.

9. KPI projekto 8 straipsnyje vartojama *padidintos korupcijos rizikos* sąvoka. KPI projekto 2 straipsnio 7 dalyje apibrėžiama, kas laikytina korupcijos rizika, tačiau KPI projekte nesiūloma nustatyti, kokiais kriterijais remiantis ši rizika laikytina padidinta. KPI projekto 8 straipsnio 2 dalyje siekiama įtvirtinti, kad „kriterijus dėl visuomeninių santykių, kuriuose egzistuoja padidinta korupcijos rizika, nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į Specialiųjų tyrimų tarnybos pasiūlymus“. Įsigaliojus siūlomam teisiniam reguliavimui, viešojo administravimo subjektas, rengiantis norminio teisės akto projektą, vadovaudamasis šiais kriterijais, turės pareigą atlikti šio teisės akto projekto antikorpacinį vertinimą. Teisės normos, tam tikram subjektui nustatančios teises ir pareigas, turėtų būti įtvirtintos įstatyme, o ne įstatymą įgyvendinančiame teisės akte. Šiuo metu galiojančiame Korupcijos prevencijos įstatyme (6 straipsnio 3 dalis) yra nustatyti kriterijai, kuriais vadovaujantis valstybės ar savivaldybės įstaigos veiklos sritis priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė. Siekis pavesti Vyriausybei nustatyti kriterijus, kuriais būtų interpretuojamos įstatymo nuostatos, neatitinka teisės aktų hierarchijos, todėl siūlytina kriterijus, kuriais remiantis tam tikri visuomeniniai santykiai būtų identifikuojami kaip padidintos korupcijos rizikos, nustatyti įstatyme.

10. KPI 8 straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad „jeigu teisės aktu numatoma reguliuoti visuomeninius santykius, kuriuose egzistuoja padidinta korupcijos rizika, viešojo administravimo subjektas, rengiantis norminio teisės akto projektą, privalo atlikti šio teisės akto projekto antikorpacinį vertinimą“. Remiantis šio straipsnio 3 dalimi, „viešojo administravimo subjekto rengiamo teisės akto projekto antikorpacinį vertinimą atlieka viešojo administravimo subjekto darbuotojas, kuriam viešojo administravimo subjekto vadovo ar jo įgalioto asmens yra pavesta atlikti teisės aktų projektų antikorpacinius vertinimus“, o KPI projekto 8 straipsnio 5 dalyje numatoma, kad „šio straipsnio 2 dalyje nurodytus kriterijus atitinkančių bei kitų norminio pobūdžio teisės aktų projektų <...> antikorpacinį vertinimą atlieka Specialiųjų tyrimų tarnyba“, atsižvelgusi į toliau šioje straipsnio dalyje nurodytus aspektus. Vertinant šias nuostatas, nėra aišku, ar viešojo administravimo subjektui išliks prievolė atlikti to paties teisės akto projekto antikorpacinį vertinimą ir tais atvejais, kai Specialiųjų tyrimų tarnyba, identifikavusi padidintos korupcijos riziką rengiamo teisės akto projekte ir, atsižvelgusi į papildomus, šio straipsnio 5 dalyje nurodytus aspektus, priims sprendimą atlikti antikorpacinį vertinimą. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, KPI projekte turėtų būti tiksliai ir aiškiai nurodyta, kokią įtaką Specialiųjų tyrimų tarnybos sprendimas parengti antikorpacinio vertinimo išvadą turės viešojo administravimo institucijai ir jos rengiamai išvadai. Jei vis dėlto būtų rengiamos dvi išvados, toks teisinis reguliavimas neatitiktų teisėkūros proporcingumo ir efektyvumo principų.

11. KPI projekte neapibrėžtas KPI projekto 8 straipsnio 2 dalies ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 38 straipsnio 1 dalies santykis. Jei šia nuostata siekiama suteikti Specialiųjų tyrimų tarnybai įstatyminius įgaliojimus tiesiogiai teikti Vyriausybei atitinkamus teisės aktų projektus, tai turėtų būti aiškiai įtvirtinta vertinamoje nuostatoje.

12. Taip pat neapibrėžtas KPI projekto 8 straipsnio 4 dalies santykis su Teisėkūros pagrindų įstatymo 4 skirsniu. Iš KPI projekto 8 straipsnio 4 dalies nuostatų nėra aišku, ar galiojančių norminių teisės aktų antikorpacinis vertinimas atliekamas remiantis *ex post* vertinimo

metodika ir atitinkamais atvejais, ar tai atskira procedūra. Turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad *ex post* vertinimą pagal Teisėkūros pagrindų įstatymą atlieka tik ministerijos, o bendra taisyklė galioja tada, kai dėl tokio vertinimo nuostata numatyta atitinkamame įstatyme. Tuo atveju, jei norima, kad antikorupcinis vertinimas taptų sudėtine ir neatskiriama *ex post* vertinimo dalimi, tai turėtų būti aiškiai įtvirtinama Teisėkūros pagrindų įstatymo nuostatose, reglamentuojančiose *ex post* vertinimą.

13. Atsižvelgiant į tai, kad *ex post* vertinimą atlieka ministerijos, o pagal KPI projekto 8 straipsnio 4 dalį jos ir turėtų atlikti galiojančių norminių teisės aktų (ne jų projektų) antikorupcinį vertinimą, nėra aišku, apie kokį Specialiųjų tyrimų tarnybos atliktą teisės aktų antikorupcinį vertinimą kalbama KPI projekto 8 straipsnio 7 dalyje.

14. Pagal KPI projekto 8 straipsnio 7 dalį antikorupcinį vertinimą atlikus Specialiųjų tyrimų tarnybai jos antikorupcinio vertinimo išvada pateikiama ir teisės akto projekto rengėjui, kuriam numatoma pareiga informuoti Specialiųjų tyrimų tarnybą, kaip atsižvelgta į išvadoje pateiktas pastabas ir pasiūlymus. Tačiau KPI projekte neaptarta, kokią įtaką vertinamam teisės akto projektui turės viešojo administravimo subjekto darbuotojo, kuriam pavesta atlikti antikorupcinį vertinimą, parengta antikorupcinio vertinimo išvada. Šio straipsnio nuostatos turėtų būti tikslinamos, aiškiai išdėstant ir viešojo administravimo subjekto darbuotojo parengtos išvados pasekmes, nes siūlomas teisinis reguliavimas leidžia manyti, kad minėto darbuotojo rengiama antikorupcinio vertinimo išvada yra tik įstatyme numatytas formalumas, nedarantis jokios įtakos rengiamam teisės akto projektui.

15. KPI projekto 8 straipsnio 7 dalyje siūloma nustatyti, kad Specialiųjų tyrimų tarnybos parengta teisės aktų ar jų projektų antikorupcinio vertinimo išvada „nedelsiant pateikiama teisės akto projektą parengusiam, teisės aktą priėmusiam ar jo priėmimą inicijavusiam subjektui, kuris sprendžia, ar tikslinga teisės aktą ar jo projektą tobulinti“. Tikslinant KPI projektą turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad nėra aišku, kokiais atvejais konkrečiam subjektui: teisės akto projektą parengusiam, teisės aktą priėmusiam ar jo priėmimą inicijavusiam, turės būti pateikiama teisės aktų ar jų projektų antikorupcinio vertinimo išvada ir kuris subjektas spręs, ar tikslinga tobulinti teisės aktą ar jo projektą.

16. KPI projekto 8 straipsnio 7 dalyje siūloma nustatyti, kad tais atvejais, kai atliktas galiojančio teisės akto, adresuoto baigtiniam ir aiškiai apibrėžtam subjektų ratui (individualaus administracinio akto (teisės taikymo akto) požymiai), vertinimas, tokio antikorupcinio vertinimo išvada taip pat gali būti pateikiama įvertintą teisės aktą taikančiam subjektui. Iš tokio reglamentavimo nėra aišku, kokiais kriterijais vadovaujantis šios vertinimo išvados būtų teikiamos teisės aktą taikančiam subjektui. Siūlytina nustatyti aiškesnį šios normos reguliavimą. Be to, jeigu KPI projektu siekiama numatyti ir teisės taikymo aktų antikorupcinį vertinimą, tai turėtų būti aiškiai apibrėžta KPI projekto 8 straipsnio 1–4 dalyse.

17. KPI projekto 8 straipsnio 8 dalyje turėtų būti aiškiai atskirti subjektai, kuriems kyla atitinkamos pareigos teisės aktų projektų ir galiojančių teisės aktų antikorupcinio vertinimo atvejais. Pagal galiojančius teisės aktus atitinkamos pareigos turėtų kilti teisės aktą priėmusiam, o ne priėmimą inicijavusiam subjektui.

18. Nustatant reglamentavimą dėl informacijos rinkimo apie asmenį, siekiantį eiti arba einantį pareigas, ir pateikimo KPI projekto 9 straipsnyje turėtų būti aiškiai atribojami atvejai, kai kalbama apie skiriamus politikus ir asmeninio (politinio) pasitikėjimo valstybės tarnautojus ar pareigūnus, kuriuos skiriantis į pareigas asmuo turi didelę diskrecijos teisę, ir darbuotojus, tarnautojus pareigūnus, kurių priėmimo į pareigas tvarką reglamentuoja specialieji įstatymai ar jų

priėmimas į pareigas apskritai nereglamentuotas. Kiekvienu iš išvardytų atvejų skirtųsi tiek tikrinimo galimybės (galimumas), tiek apimtis, tiek paties tikrinimo pagrįstumas bei jo rezultatų naudojimo priimant sprendimą dėl (ne)priėmimo į pareigas (darbą) teisėtumas. KPI projektu siūlomas reguliavimas, nustatantis gana platų informacijos rinkimą, pateikimą ir panaudojimą, priimant sprendimą dėl asmens tinkamumo eiti pareigas, galėtų būti tinkamas ir pagrįstas priimant sprendimą dėl šiuo metu Korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsnio 6 dalyje nurodytų asmenų, kuriems turėtų būti taikomi aukščiausi skaidrumo, moralės ir pavyzdingumo reikalavimai, tačiau keltų rimtų abejonių dėl likusių KPI projektu nustatomų naujų asmenų kategorijų. Reguliavimo nediferencijavimas šiuo atveju vertintinas kaip neatitinkantis Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtinto proporcingumo principo.

19. Tikslinant KPI projekto 9 straipsnio 1 dalies nuostatas, turėtų būti atsižvelgta į tai, kad tais atvejais, kai sprendimą dėl asmens skyrimo į pareigas priima kolegialus valdymo organas ar kolegiali institucija, informacija apie asmenį yra aktuali ne tik kolegialaus organo, institucijos vadovui, bet ir kitiems sprendimą priimant dalyvaujantiems kolegialaus organo, institucijos nariams. Atitinkamai ir informacija teikiama ar teisė susipažinti su šia informacija suteikiama turėtų būti visiems kolegialaus organo, institucijos nariams.

20. KPI projekto 9 straipsnio 2 dalyje nurodoma informacija, kurią apie asmenį, siekiantį eiti arba einantį pareigas viešojo sektoriaus subjekte arba siekiantį eiti pareigas Europos Sąjungos ar tarptautinėse teisminėse ir kitose institucijose, teikia Specialiųjų tyrimų tarnyba į pareigas asmenį skiriančiam, teikiančiam ar paskyrusiam subjektui. Reguliavimas tobulintinas keliais aspektais. Pirmia, turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad vienais atvejais tam tikra informacija teikiama konkretaus laikotarpio (pavyzdžiui, už kitus administracinius nusižengimus paskirtas administracines nuobaudas ar administracinio poveikio priemones – vieni metai), o kitais atvejais toks laikotarpis nėra nurodomas (pavyzdžiui, dėl asmens padarytų teisės aktų, reglamentuojančių viešųjų ir privačių interesų derinimą valstybinėje tarnyboje, pažeidimų). Kiekvienos konkrečios grupės atveju informacijos apie asmenį rinkimo ir pateikimo konkretūs laikotarpiai, apie kuriuos teikiama informacija, turėtų būti aiškiai apibrėžti KPI projekte. Antra, minėti laikotarpiai turėtų būti įvertinti racionalumo ir proporcingumo aspektais (pavyzdžiui, informacija teikiama apie paskirtas administracines nuobaudas ar apie administracinio poveikio priemones už administracinius nusižengimus, susijusius su asmens funkcijomis viešojo sektoriaus subjekte ar institucijoje, kurioje jis siekia eiti ar eina pareigas, kai nuo administracinio nurodymo įvykdymo ar nutarimo, kuriuo asmuo pripažintas padaręs administracinį nusižengimą, įsiteisėjimo dienos *nepraėjo daugiau kaip penkeri metai*, o dėl atliktų asmens mokestinių patikrinimų, tyrimų, kuriais nustatyti mokesčių įstatymų pažeidimai, *pateikiama pastarųjų dešimties metų informacija*, skaičiuojant nuo rašytinio prašymo, kad Specialiųjų tyrimų tarnyba pateiktų informaciją apie asmenį, gavimo dienos). KPI projekto aiškinamajame rašte nepagrįsti tokių terminų nustatymo / nenustatymo motyvai, todėl nėra aiškus siekiamo reguliavimo tikslas, pagrįstumas ir proporcingumas. Taip pat turėtų būti įvertinta ir tai, kad laikotarpiai, apie kuriuos jau buvo pateikta informacija priimant asmenį į konkrečias pareigas, jam dirbant (einant tas pareigas), nebeturėtų būti pakartotinai revizuojami bei apie juos teikiama informacija, išskyrus atvejus, kai asmuo keičia pareigas ar kyla pagrįstų abejonių, kad buvo surinkta ir pateikta ne visa aktuali informacija.

Be to, turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 97 straipsnio 2 dalį, atsižvelgiant į teistumą, gali būti varžomos tik tos piliečių teisės ir laisvės, kurių apribojimą numato įstatymai, todėl konstitucinė teisė pasirinkti darbą gali būti

varžoma tik įstatymo, tik išimtiniais atvejais ir tik tinkamai pagrindus tokio suvaržymo proporcingumą. Šios teisės suvaržymas net ir išnykus asmens teistumui turėtų būti taikomas tik išskirtiniais atvejais ir tik atskirų, ypač svarbių profesijų ar pareigų atveju, o ne kaip bendra taisyklė.

21. KPI projekto 9 straipsnio 2 dalies 4 punkte nustatyta, kad „Specialiųjų tyrimų tarnyba surenka ir į pareigas asmenį skiriančiam, teikiančiam ar paskyrusiam subjektui pateikia informaciją apie asmeniui pareikštus įtarimus padarius korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką ar nusikalstamą veiką, susijusią su asmens funkcijomis viešojo sektoriaus subjekte ar institucijoje, kurioje jis siekia eiti ar eina pareigas, taip pat *priimtus procesinius sprendimus šiose bylose*“. Iš tokio teisinio reglamentavimo nėra aišku, apie kokius konkrečius procesinius sprendimus yra kalbama ir dėl ko jie turi būti priimti. Taip pat turėtų būti įvertinama, kad dėl tokios informacijos pateikimo asmeniui atsiradus neigiamų pasekmių tais atvejais, kai įtarimai nepasitvirtintų ar asmuo būtų išteisintas, jis turėtų teisę į žalos atlyginimą. Įtarimų pareiškimas netolygus nusikaltimo ar nusižengimo padarymo faktui, kuris fiksuojamas tik įsigaliojusi teismo sprendimu. Toks reguliavimas gali būti vertinamas kaip pažeidžiantis nekaltumo prezumpciją, todėl galėtų būti taikomas tik skiriant asmenį į aukščiausias pareigas bei kai įstatymai numato diskrecijos teisę skiriančiam į pareigas asmeniui (ne)skirti asmens savo nuožiūra (pavyzdžiui, politinio (asmeninio) pasitikėjimo atveju).

Analogiškai ir baudžiamosios bylos nutraukimo ar asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės ar bausmės atveju draudimo įsidiarinti, eiti pareigas nustatymas gali būti laikomas neproporcingu arba sukelti pareigą valstybei atlyginti dėl tokio ribojimo patirtą žalą.

22. KPI projekto 9 straipsnio 2 dalies 8 punkto atveju pažeidimų rimtumo nevertinimas ir net formalių reikalavimų pažeidimo (pavyzdžiui, pavėluotas deklaracijos pateikimas, kai tai nesukėlė neigiamų pasekmių ir viešųjų ir privačių interesų konflikto) fakto naudojimas apribojant teisę dirbti, eiti pareigas laikytinas neproporcinga priemone.

23. Reglamentuojant kreipimąsi dėl jau dirbančių ar pareigas einančių asmenų, turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad jie jau buvo tikrinti ir apie juos jau teikta informacija priimant (skiriant) į pareigas, todėl pakartotinis kreipimasis dėl jų galėtų būti motyvuotas tik kilus pagrįstų abejonių, ar atliekant pareigas neatsirado naujų aplinkybių, dėl kurių jie galėjo tapti netinkami eiti pareigas. Atsižvelgiant į tai, siekiant apriboti nepagrįstą ir perteklinę informacijos apie asmenį prašymą ir teikimą, KPI projekte turėtų būti nustatyta papildoma sąlyga – „kilus pagrįstų abejonių dėl asmens tinkamumo“ bei apribojimas, kad informacija tokiu atveju pateikiama apie laikotarpį nuo paskutinės informacijos apie asmenį pateikimo dienos.

24. KPI projekto 9 straipsnio 6 dalyje nustatomas esminis asmenų, apie kuriuos privalomai turi būti teikiama ir vertinama informacija, skaičiaus padidėjimas, kuris labai pakeistų renkamos ir teikiamos informacijos apimtį bei šiam administravimui skiriamus žmogiškuosius ir kitus išteklius, todėl galėtų būti nustatomas tik tiksliai identifikavus sąnaudas ir užtikrinus reikiamą finansavimą iš valstybės biudžeto lėšų. Aiškinamajame rašte kalbant apie poveikį valstybės finansams šis aspektas nėra įvertintas.

25. KPI projekto 9 straipsnio 7 dalyje, be kita ko, siekiama numatyti, kad į pareigas skiriantis ar teikiantis subjektas patvirtina pareigybių, dėl kurių teikiamas prašymas, kad Specialiųjų tyrimų tarnyba pateiktų informaciją, sąrašą, į kurį įtraukiamos visos bent vieną iš šio straipsnio 6 dalyje nurodytų požymių atitinkančios pareigybės, į pareigas skiriančio ar teikiančio subjekto sprendimu – ir kitos viešojo sektoriaus subjekto darbuotojų pareigybės. Ši norma,

įvertinus renkamų duomenų apimtį ir turinį, į pareigas skiriančiam ar teikiančiam subjektui suteikia per didelę ir nevaržomą diskrecijos teisę priimti sprendimus dėl pareigybių, dėl kurių turi būti kreipiamasi į Specialiųjų tyrimų tarnybą aptariamo straipsnio nustatyta tvarka, taip sudarant prielaidas tikrinti bet kurį darbuotoją, neatsižvelgiant į jo vykdomos veiklos pobūdį ir korupcijos pasireiškimo vykdant šią veiklą galimybes. Tik aukščiausią teisinę galią turinčiu teisės aktu turėtų būti nustatomos konkrečios pareigybės, dėl kurių gali būti naudojama ši asmens duomenų rinkimą ir naudojimą apimanti korupcijos prevencijos priemonė, arba apibrėžti aiškūs ir neginčijami kriterijai (baigtinis jų sąrašas), kuriais vadovaudamasis veiktų į pareigas skiriantis asmuo, sudarydamas pareigybių, dėl kurių teikiamas prašymas, sąrašą.

26. KPI projekto 9 straipsnio 10 dalyje siūloma nustatyti, kad prašymą pateikti informaciją apie asmenį, siekiantį eiti arba einantį pareigas viešojo sektoriaus subjekte arba siekiantį eiti pareigas Europos Sąjungos ar tarptautinėse teisinėse ir kitose institucijose, taip pat gali pasirašyti išrinktas ar paskirtas, bet dar pareigų nepradėjęs eiti į pareigas asmenį skiriantis ar teikiantis subjektas. Asmuo, nepradėjęs eiti pareigų, dar neturi ir įgaliojimų, kuriuos turėtų, jei tokias pareigas eitų, todėl aptariama nuostata vertintina kaip ydinga.

27. KPI projekto 9 straipsnio 13 dalyje numatyta, kad „į pareigas asmenį skiriantis, teikiantis ar paskyręs subjektas gali pateikti prašymą Specialiųjų tyrimų tarnybai tik dėl konkursą, atranką laimėjusio ar vieno pasirinkto asmens“. Įtvirtinus tokią normą taptų neaišku, kaip turi būti elgiamasi tuo atveju, kai asmuo siekia eiti pareigas kitais – ne išvardytais pagrindais, pavyzdžiui, tarnybinio kaitumo, tarnybinio būtinumo ar kitais būdais. Taip pat neapibrėžta, kaip turėtų būti vertinamos situacijos, kai patikrintas asmuo būtų pripažintas netinkamu eiti pareigas ir kiltų poreikis gauti informaciją apie kitą pretendentą. Be to, turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad Korupcijos prevencijos įstatymas nereguliuoja priėmimo į pareigas tvarkos – tai yra specialiųjų įstatymų reglamentavimo objektas.

28. KPI projekto 9 straipsnio 17 dalyje nurodoma, kad į pareigas asmenį skiriantis, teikiantis ar paskyręs subjektas šiame straipsnyje nustatyta tvarka pateiktą informaciją gali naudoti tik priimdamas sprendimą dėl asmens tinkamumo eiti siekiamas eiti ar einamas pareigas, tarnybinės nuobaudos skyrimo ar darbo pareigų pažeidimo nagrinėjimo. Į pareigas asmenį skiriantis, teikiantis ar paskyręs subjektas šiame straipsnyje nustatyta tvarka gautos informacijos apie asmenį negali perduoti kitiems viešojo sektoriaus subjekto darbuotojams ar tretiesiems asmenims, išskyrus Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytus atvejus. Ši nuostata kritikuotina dėl nurodytos informacijos panaudojimo tikslo pagrįstumo. Informacijos apie siekiantį eiti arba einantį pareigas asmenį pateikimo tikslas, numatytas KPI projekto 9 straipsnio 1 dalyje, yra valdyti korupcijos rizikos veiksnius. Iš Projekto aiškinamajame rašte nurodytų aplinkybių matyti, kad šia priemone siekiama užtikrinti, jog viešajame sektoriuje dirbtų sąžiningi ir korupcijai atsparūs asmenys, kad nekiltų pagrįstų abejonių dėl asmens patikimumo ir tinkamumo eiti pareigas. Tokiu tikslu Specialiųjų tyrimų tarnybos pateikta informacija negalėtų būti naudojama sprendžiant tarnybinės nuobaudos skyrimo klausimą bei nagrinėjant darbo pareigų pažeidimus, kadangi neatitiktų informacijos teikimo tikslo. Be to, turėtų būti įvertinama, kad, pavyzdžiui, pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 33 straipsnio 2 dalį tarnybinė nuobauda skiriama atsižvelgiant į kaltę, tarnybinio nusižengimo padarymo priežastis, aplinkybes ir pasekmes, taip pat – į valstybės tarnautojo veiklą iki tarnybinio nusižengimo padarymo, tarnybinę atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes, tai yra Specialiųjų tyrimų tarnybos pateikta informacija pagal KPI projekto 9 straipsnį nebūtų aktuali, sprendžiant tarnybinės nuobaudos klausimą. Juolab kad aptariamoje nuostatoje yra įtvirtinama, kad informacija apie asmenį negali

būti perduota kitiems viešojo sektoriaus subjekto darbuotojams ar tretiesiems asmenims, išskyrus Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytus atvejus. Taip pat turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad tarnybinių nusižengimų tyrimus atlieka įstaigos vadovo paskirtas asmuo (komisijos), vadinasi, nenumačius galimybės šiems asmenims perduoti informacijos, jiems nebūtų žinoma ir per tarnybinio nusižengimo tyrimą įvertinta Specialiųjų tyrimų tarnybos pateikta informacija.

29. KPI projekto 9 straipsnio 18 dalyje siūloma numatyti, kad „šio straipsnio 2 dalyje nurodytos informacijos visuma, į pareigas skiriančiam subjektui pagrįstai nusprendus, kad ji kelia abejonių dėl asmens tinkamumo pareigoms, sudaro savarankišką pagrindą neskirti asmens į pareigas, neatsižvelgiant į tai, ar asmuo atitinka įstatymuose nustatytus specialiuosius reikalavimus, būtinus atitinkamoms pareigoms eiti“. Ši teisės norma, nesant konkrečių ir aiškiai apibrėžtų tinkamumo kriterijų, kritikuotina dėl to, kad į pareigas skiriančiam subjektui suteikia itin didelę diskrecijos teisę vertinti asmens tinkamumą eiti pareigas, nes taip sudaromos sąlygos nevienodai traktuoti tapačias aplinkybes skirtingose institucijose dėl skirtingų asmenų, taip pat skirtingai praktikai ir asmenų lygiateisiškumo pažeidimui, o tai galimai suteikia prielaidas pasireikšti korupcijai bei piktnaudžiavimui. Be to, konstitucinės teisės varžymas turėtų būti aiškiai reglamentuotas – ne sprendžiamas remiantis tik į pareigas priimančio asmens diskrecijos teise.

Be to, turėtų būti įvertinama ir tai, kad atskiruose specialiuosiuose įstatymuose, neskaitant specialiųjų reikalavimų, numatytas ir bendrasis nepriekaištingos reputacijos reikalavimas (pavyzdžiui, Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 1 punktas, Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto 8 straipsnio 1 dalies 3 punktas, Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymo 6 straipsnio 1 dalis), todėl KPI projekto 9 straipsnio 18 dalyje ne tik nesprendžiamas santykio su bendruoju nepriekaištingos reputacijos reikalavimu klausimas, bet ir sudaroma situacija, kai asmuo, esantis nepriekaištingos reputacijos pagal specialųjį įstatymą, yra netinkamas eiti pareigas pagal Korupcijos prevencijos įstatymą, kuris, įvertinant KPI projekto 1 straipsnyje apibrėžtą paskirtį ir 5 straipsnio 2 dalies 4 punkte įtvirtintą priemonę, net nenumato tikslo ar priemonės – priėmimo (skyrimo) į pareigas tvarkos reglamentavimo ar draudimų nustatymo. Sprendžiant šiuos trūkumus, lygiagrečiai turėtų būti tobulinamas ne tik specialiuosiuose įstatymuose nustatytas reguliavimas (numatant papildomą neskirimo į pareigas pagrindą), bet ir tikslinamos KPI projekto 1 straipsnio, 5 straipsnio 2 dalies 4 punkto, 9 straipsnio pavadinimo ir turinio nuostatos, apimančios ir skyrimo (priėmimo) į pareigas reglamentavimą bei draudimą skirti (priimti) į pareigas.

30. KPI projekto 9 straipsnio 19 dalyje siūloma nustatyti, kad „šio straipsnio 2 dalyje pateiktos informacijos visumą vertina, sprendimą dėl asmens tinkamumo eiti siekiamas eiti ar einamas pareigas priima asmenį į pareigas teikiantis, skiriantis ar paskyręs subjektas. Mažareikšmiai, atsitiktiniai faktai ar aplinkybės negali būti pagrindas priimant sprendimą neskirti asmens į pareigas ar iš jų atleisti“. Iš tokio reguliavimo suprantama, jog esant pagrindui manyti, kad asmuo kelia abejonių dėl tinkamumo eiti pareigas, jis gali būti atleidžiamas. Tokiu atveju atsiranda pastarosios normos prieštaravimas Valstybės tarnybos įstatymo 51 straipsnio 1 dalies 17 punktui, kuriame, be kita ko, numatyta, kad valstybės tarnautojas *atleidžiamas* iš pareigų, kai iš Korupcijos prevencijos įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka pateiktos informacijos, <...> iš kitų duomenų paaiškėja, kad valstybės tarnautojas neatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų ir dėl to negali toliau eiti valstybės tarnautojo pareigų. Pažymėtina, kad nepriekaištingos reputacijos reikalavimai, numatyti Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnyje, yra nustatomi vertinant siauresnės apimties, nei gaunami aptariamame straipsnyje, duomenys (tarkime, kad asmuo atitiktų vieną iš nepriekaištingos reputacijos kriterijų, teistumas turi būti išnykęs, o pagal

KPI projekto 9 straipsnio numatomą reguliavimą duomenys teikiami ir dėl išnykusių / panaikintų teistumų). Analogiškai prieštaravimas atsirastų ir dėl kitų specialiųjų įstatymų, kuriuose nustatytas nepriekaištingos reputacijos institutas. Todėl praktikoje taikant KPI projekto nuostatas kiltų pagrįstas klausimas, kokių pagrindų asmuo galėtų būti atleistas, jei, tarkime, aptariamojo KPI projekto straipsnio nustatyta tvarka gauta informacija įstaigos vadovui leistų pagrįstai manyti, jog kyla abejonių dėl asmens patikimumo eiti pareigas, tačiau jis atitinka nepriekaištingai reputacijai keliamus reikalavimus, numatytus specialiajame įstatyme.

31. Atsižvelgiant į tai, kad skiriančiam (priimančiam) į pareigas asmeniui paliekama diskrecijos teisė savo nuožiūra vertinti apie skiriamą (priimamą) į pareigas asmenį pateiktą informaciją ir į ją (ne)atsižvelgti, KPI projekto 9 straipsnio 25 dalyje įtvirtintos pasekmės vertintinos kaip neproporcingos ir nepagrįstos. Pagal KPI projekto 9 straipsnyje nustatomą reguliavimą net ir tais atvejais, kai apie skiriamą (priimamą) į pareigas asmenį būtų pateikiama neigiama informacija, skiriantis (priimantis) į pareigas asmuo nebūtina turėtų priimti neigiamą sprendimą. Įvertinant tai, pateikiama informacija iš esmės būtų tik rekomendacinė, papildoma, todėl jos negavimas ar nesikreipimas dėl jos tais atvejais, kai vis dėlto būtų paskiriamas nepriekaištingos reputacijos asmuo, apie kurį nebūtų neigiamos informacijos, neturėtų būti pakankamas pagrindas pripažinti sprendimą dėl skyrimo (priėmimo) į pareigas neteisėtu.

32. Apibendrinant KPI projekto 9 straipsniui pateiktas pastabas, darytina išvada, kad KPI projekto 9 straipsnio 2 dalyje nurodytos informacijos teikimas būtų pagrįstas tik tuo atveju, jei kiekviena informacijos grupė turėtų atskirą ir aiškiai apibrėžtą pagrindą neskirti (nepriimti) ar draudimą skirti (priimti) asmenį į pareigas arba jį atleisti iš pareigų ir toks reguliavimas atitiktų proporcingumo principą. Šiuo metu paliekama dispozityvi galimybė skiriančiam į pareigas asmeniui savo nuožiūra vertinti pateiktą informaciją ir į ją (ne)atsižvelgti nepriimtina kaip nekonkreti ir neapibrėžta, o specialiuosiuose įstatymuose apibrėžtos nepriekaištingos reputacijos vertinimo kontekste pagal KPI projekto 9 straipsnio 2 dalį būtų teikiama ir tam nereikalinga bei perteklinė informacija. Tuo atveju, jeigu KPI projektu siekta tik reglamentuoti informacijos teikimo procedūrą, specialiųjų įstatymų taikymo atvejais turėtų būti teikiama tik jiems įgyvendinti reikalinga informacija (bet ne daugiau). Jeigu KPI projektu siekta nustatyti atskirą draudimo skirti į pareigas pagrindą, jis turėtų būti aiškus ir apibrėžtas, o draudimas ir atvejai, kai jis taikomas, turėtų būti aiškiai apibrėžti KPI projekte. Lygiagrečiai turėtų būti patobulintas specialiuosiuose įstatymuose išdėstytas reguliavimas, nustatant atitinkamas išlygas.

33. KPI projekto 12 straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad „viešuosiuose juridiniuose asmenyse <...> korupcijos rizikos valdymo vertinimas planuojamas ir atliekamas Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo nustatyta tvarka“. Turėtų būti įvertinama tai, kad Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nėra reguliuojami nei korupcijos rizikos valdymo vertinimo planavimo, nei jo atlikimo aspektai. Šio įstatymo pakeitimo projekto nėra tarp Projekto lydimųjų įstatymų pakeitimų projektų, todėl siūlytina arba keisti KPI projekto 12 straipsnio 1 dalies nuostatą, arba parengti Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo pakeitimo projektą.

34. KPI projekto 13 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad „nustatant atsparumo korupcijai lygį vertinama, kiek ir kokių korupcijai atsparios aplinkos kūrimo priemonių yra įdiegta viešojo sektoriaus subjekte, šių priemonių diegimo kokybė ir praktinis pritaikomumas bei jas taikant pasiekti rezultatai“. Viešojo sektoriaus srityse yra nevienodos korupcijos rizikos, susiduriama su skirtingais iššūkiais, todėl skiriasi priemonės, padedančios išspręsti problemas ar užkardančios jų atsiradimą, taip pat – tų priemonių skaičius. Vieniems viešojo sektoriaus subjektams gali tekti aktyviau imtis įvairesnių priemonių kovojant su korupcija ar mažinant jos pasireiškimą tikimybę,

o kitiems subjektams, veikiantiems tose srityse, kuriose korupcijos pasireiškimo tikimybė yra maža, gali nebūti realaus poreikio jų imtis. Taip pat dalis institucijų gali aktyviai naudoti daugybę korupcijos prevencijos priemonių, tačiau dėl įvairių priežasčių ilgai nebūtų pastebimas progresas ir nepasiekti užsibrėžti tikslai. KPI projekte nėra apibrėžta, kaip turės būti vertinamos tokios ar panašios situacijos. Korupcijos prevencija ir jos priemonių vykdymas neturėtų būti savitiksliis ar perteklinis veikimas, nesuteikiantis realaus ir laukiamo rezultato. Tokiu atveju galimai neproporcingai padidėtų administracinė našta, resursai būtų naudojami neefektyviai. Todėl, nustatant atsparumo korupcijai lygį, turėtų būti atsižvelgiama ne tik į atsparios aplinkos kūrimo priemonių įdiegimą, bet ir į viešojo sektoriaus subjekto veiklos objektyvias aplinkybes.

35. KPI projekto 13 straipsnio 5 dalies 3 punkte teigiama, kad Specialiųjų tyrimų tarnyba „turi teisę atlikti viešojo sektoriaus subjektų atsparumo korupcijai lygio nustatymą“. Siūlytina papildyti KPI projektą nuostatomis, atskleidžiančiomis, kokiais atvejais, kokiais kriterijais remdamasi ar panašiai Specialiųjų tyrimų tarnyba imtusi nustatyti viešojo sektoriaus subjekto atsparumo korupcijai lygį.

36. KPI projekto 13 straipsnio 6 dalyje nurodoma, kad „atsparumo korupcijai lygio nustatymo periodiškumą, vertinimo kriterijus ir tvarką nustato Vyriausybė“. Kaip buvo minėta šio nutarimo 9 punkte, teisės normos, nustatančios tam tikram subjektui teises ir pareigas, turėtų būti įtvirtintos įstatyme, o ne įstatymą įgyvendinančiame teisės akte, todėl siūlytina atsparumo korupcijai lygio nustatymo periodiškumą ir vertinimo kriterijus nustatyti KPI projekte.

37. KPI projekto 13 straipsnio 7 dalyje nurodoma, kad „atsparumo korupcijai lygio nustatymo rezultatai <...> gali būti naudojami priimant sprendimus dėl viešojo sektoriaus subjekto veiklos finansavimo, jo dalyvavimo viešosiomis lėšomis finansuojamuose projektuose ir programose, viešojo sektoriaus subjekto vadovo darbo ar tarnybos santykių ir kitais teisės aktuose nustatytais tikslais. Aukštesniu atsparumo korupcijai lygiu pasižymintiems viešojo sektoriaus subjektams gali būti taikomi supaprastinti procedūriniai reikalavimai, papildomos ir (ar) palankesnės finansavimo sąlygos ar kitos skatinimo priemonės, jei tai numatyta Lietuvos Respublikos teisės aktuose“. Panašiai formuluojama ir KPI projekto 21 straipsnio 3 dalis: „Valstybės ir savivaldybės institucijos ar įstaigos, planuodamos ir vykdydamos priemonės, kuriomis tiesiogiai ar netiesiogiai remiami privataus sektoriaus subjektai, veiksmingu korupcijos rizikos valdymu pasižymintiems privataus sektoriaus subjektams taiko supaprastintus procedūrinius reikalavimus, papildomas ir (ar) palankesnes finansavimo sąlygas ar taikyti kitas skatinimo priemonės Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytais atvejais ir tvarka“. Turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad šios nuostatos susijusios su tam tikrų teisių suteikimu asmenų grupei. Tokio pobūdžio nuostatos (KPI projekto 13 straipsnio 7 dalyje minimi kiti tikslai, atvejai ar sritys, kada gali būti numatyti supaprastinti procedūriniai reikalavimai, KPI projekto 21 straipsnio 3 dalyje nurodytos kitos skatinimo priemonės) turi būti įtvirtinamos įstatyme, o ne įstatymą įgyvendinančiame teisės akte. Pagal KPI projekto 13 straipsnio 1 dalį „nustatant atsparumo korupcijai lygį vertinama, kiek ir kokių korupcijai atsparios aplinkos kūrimo priemonių yra įdiegta viešojo sektoriaus subjekte, šių priemonių diegimo kokybė ir praktinis pritaikomumas bei jas taikant pasiekti rezultatai“, tačiau atsparumo korupcijai lygio nustatymo rezultatai nėra tiesiogiai siejami su korupcijos reiškinių egzistavimu konkrečiame viešojo sektoriaus subjekte, todėl jie negali būti laikomi objektyviu kriterijumi, priimant sprendimus dėl tam tikrų privilegijų suteikimo tiek viešojo, tiek privataus sektoriaus subjektams. Be to, abejotina, ar nurodytų privilegijų taikymo principas yra priimtinas ir sietinas su skaidrumu.

38. KPI projekto 1 straipsnyje, įtvirtinančiame įstatymo paskirtį ir taikymą, nurodoma, kad „šis įstatymas nustato pagrindinius korupcijos prevencijos ir nacionalinio saugumo stiprinimo mažinant korupcijos keliamas grėsmes principus, tikslus ir uždavinius viešajame ir privačiame sektoriuose, korupcijai atsparios aplinkos kūrimo priemonės ir jų teisinius pagrindus, korupcijos prevencijos subjektus bei jų teises ir pareigas korupcijos prevencijos srityje“. Atsižvelgus į tai, KPI projekto 14 straipsnyje siūlomos nuostatos iš dalies neatitinka šio įstatymo paskirties. Šiame straipsnyje turėtų būti apsiribojama nuostata, kad savarankiška įstaiga privalo turėti pavyzdinių galimų korupcinio pobūdžio rizikų ir darbuotojų veiksmų su jomis susidūrus aprašymą. Taip pat būtų tikslinga šiame straipsnyje įtvirtinti nuostatą, kad Specialiųjų tyrimų tarnyba patvirtina rekomendacijas, kaip savarankiškos įstaigos turėtų rengti minėtus aprašymus.

39. Papildomų funkcijų (viešojo sektoriaus subjekto darbuotojų profesinės veiklos ir tarnybinės etikos principų laikymosi kontrolės, jų konsultavimo įstaigos veiklos srityje kylančiais etikos ar elgesio klausimais) už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingam subjektui įtvirtinimas (KPI projekto 14 straipsnio 3 dalis) yra ne KPI projekto reguliavimo objektas. Taip pat nėra aišku, kokios prevencinės priemonės KPI projekto 14 straipsnio 3 dalyje turimos mintyje.

40. KPI projekto 14 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad „viešojo sektoriaus subjekto darbuotojai už elgesio standartų pažeidimus atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka“. Nėra aišku, apie kokius elgesio standartus kalbama, nežinomi ir įstatymai, kuriuose šie elgesio standartai įtvirtinti, todėl ši nuostata yra ne tik perteklinė, bet ir klaidinama. Be to, abejotinas ir joje minimų elgesio standartų ryšys su KPI projekto paskirtimi ir taikymu.

41. KPI projekto 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte siekiama nustatyti, kad Specialiųjų tyrimų tarnyba turi teisę kreiptis Vyriausybės įstatymo nustatyta tvarka į Vyriausybę ir prašyti pripažinti netekusiais galios ministro, Vyriausybės įstaigos ar įstaigos prie ministerijos vadovo priimtus teisės aktus. Vyriausybės įstatymas Specialiųjų tyrimų tarnybai tokios teisės nesuteikia, o šio įstatymo pakeitimo projekto nėra tarp Projekto lydimųjų įstatymų pakeitimų projektų, todėl siūlytina arba patikslinti KPI projekto 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatą, arba parengti Vyriausybės įstatymo pakeitimo projektą.

42. KPI projekto 20 straipsnio 2 dalyje, be kita ko, nustatyta, kad savarankiškos įstaigos imasi priemonių užtikrinti, jog joms pavaldžiuose ir (ar) jų valdymo sričiai priskirtuose viešojo sektoriaus subjektuose, atsižvelgiant į jų dydį ir (ar) administracinį pajėgumą, būtų taikomos korupcijai atsparios aplinkos kūrimo priemonės. KPI projekto 23 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad „jeigu viešojo sektoriaus subjekte dirba ar kitais pagrindais pareigas eina mažiau nei 200 darbuotojų ir jame nėra įsteigto už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingo padalinio, paskirto už tai atsakingo asmens ar šios funkcijos nėra pavestos kitiems darbuotojams, korupcijai atsparios aplinkos kūrimą tokiam viešojo sektoriaus subjekte pagal kompetenciją užtikrina savarankiškos įstaigos ar kito viešojo sektoriaus subjekto, kuriam viešojo sektoriaus subjektas yra pavaldus ir (ar) priskirtas valdymo sričiai, už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingas subjektas.“ Siekis aiškiau reglamentuoti ir suaktyvinti ministerijų ir savivaldybių vaidmenį bei didesnę jų įsitraukimą į pavaldžių juridinių subjektų antikorpacinės aplinkos kūrimą galėtų padėti siekti korupcijos prevencijos tikslų, tačiau tokia pareiga turėtų būti nustatoma objektyviai įvertinus problemos mastą, o jau minėti ar panašūs įpareigojimai įtvirtinami gerai apsvarsčius ir pamatuotai. Esminis veiksnys, nuo kurio priklauso, ar įstaigoje korupcijos prevencijos veikla yra vykdoma tinkamai ir ar kuriama korupcijai atspari aplinka, yra įstaigos vadovo tvirta valia aktyviai veikti šioje srityje. Visi kiti faktoriai yra ne tokie reikšmingi ir galintys pakeisti situaciją iš esmės. Būtina įvertinti ir tai, kad viešajame sektoriuje veikiantys juridiniai

subjektai paprastai yra gana autonomiškai veikti pagal savo kompetenciją, o šių įstaigų veiklą prižiūrinčių institucijų įgaliojimai dėl jų nėra absoliutūs ir tiesioginis kišimasis į tokių subjektų veiklą gali turėti ir neigiamų pasekmių. Todėl siūlymas, pavyzdžiui, ministerijoms prisiimti atsakomybę už jų reguliavimo srities institucijų vykdomą korupcijos prevencijos veiklą, ne visai pagrįstas. Be kita ko, tikėtina, kad tokiu atveju galėtų sumažėti centrinės institucijos reguliavimo srityje esančių įstaigų atsakomybė, o kartu ir įsipareigojimas kurti tvarią, korupcijai atsparią aplinką įstaigos viduje. Korupcijos prevencijos veikla įstaigose, kurios priklauso kitos institucijos reguliavimo sričiai, galėtų būti įgyvendinama remiantis subsidiarumo principu, o institucijos kontrolė turėtų būti atliekama tada, kai nustatomi korupcijos rizikos veiksniai, kurie negali būti pašalinti tik pačios įstaigos pastangomis arba tos pastangos nėra pakankamos arba veiksmingos.

43. KPI projekto 22 straipsnio 1 dalies 3 punkte siekiama numatyti viešojo ir privataus sektorių subjektų teisę „gauti metodinę informaciją korupcijai atsparios aplinkos kūrimo klausimais“. Toks reglamentavimas nėra visai aiškus, kadangi nėra numatyta, iš kokio subjekto tokia informacija gali būti gaunama. Siūlytina tikslinti šią nuostatą.

44. KPI projekto 22 straipsnio 2 dalies 5 punkte nurodyta viešojo sektoriaus subjekto pareiga užtikrinti, kad savo veiksmais ar neveikimu jis nesudarys sąlygų korupcinio pobūdžio teisės pažeidimams. Ši bendroji pareiga turėtų būti būdinga ne tik viešojo sektoriaus subjektams, todėl keistina ne tik nuostatos dėstymo vieta, bet svarstytina ir jos perkėlimo prie principų (pavyzdžiui, visuotinio principo) galimybė.

45. KPI projekto 23 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad savarankiškos įstaigos steigia už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingus padalinius arba paskiria už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingus asmenis, o šio straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad viešojo sektoriaus subjektas privalo steigti už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingus padalinius, skirti už tai atsakingus asmenis arba jiems priskirtinas funkcijas pavesti tam tikriems darbuotojams, jei šiame viešojo sektoriaus subjekte dirba ar pareigas eina 200 ar daugiau darbuotojų ir jeigu savarankiškoje įstaigoje ar kitame viešojo sektoriaus subjekte, kuriam šis viešojo sektoriaus subjektas yra pavaldus ir (ar) priskirtas jo valdymo sričiai, nėra įsteigto ar paskirto subjekto, atsakingo už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą pavaldžiuose ir (ar) jos valdymo sričiai priskirtuose viešojo sektoriaus subjektuose. Šios dvi teisės normos yra prieštaringos, kadangi iš minėto straipsnio 1 dalies matyti, jog savarankiškame subjekte visada privalo būti įsteigtas už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingas subjektas, todėl negalima situacija, aptarta šio straipsnio 3 dalyje, kad toks subjektas turi būti įsteigtas ir tada, kai, be kita ko, savarankiškoje įstaigoje nėra įsteigto ar skirto subjekto, atsakingo už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą. Atsižvelgiant į tai, kas išvardyta, aptariamos nuostatos yra tikslintos.

46. KPI projekto 23 straipsnio 5 dalies 1 punkte siūloma nustatyti, kad už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingi subjektai pagal kompetenciją, be kita ko, vykdo teisės pažeidimų, įskaitant korupcinio pobūdžio pažeidimus, tyrimą. KPI projekto 2 straipsnio 5 dalyje nurodoma, kad korupcinio pobūdžio teisės pažeidimu laikytinas „administracinis nusižengimas, darbo pareigų pažeidimas ar tarnybinis nusižengimas, padaromas piktnaudžiaujant įgaliojimais ir tiesiogiai ar netiesiogiai siekiant naudos sau ar kitam asmeniui, taip pat korupcinio pobūdžio nusikalstama veika“. Iš KPI projekto 23 straipsnio 5 dalies 1 punkto turinio nėra aišku, kokių teisės pažeidimų (administracinių nusižengimų, darbo pareigų pažeidimų ar tarnybinių nusižengimų ar korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų) ir kokio pobūdžio tyrimą pavedama atlikti už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingiems subjektams, kokie būtų to tyrimo veiksmai, terminai. Jei siekiama suteikti minėtiems asmenims įgaliojimus atlikti tyrimą, turėtų būti

aiškiai įvardijama, koks tai tyrimas, įtvirtinamos to tyrimo procesinės normos. Taip pat turėtų būti nustatyta, koks šio tyrimo santykis su tyrimais, atliekamais dėl tų pačių teisės pažeidimų, tačiau pagal kitus įstatymus.

47. KPI projekto 23 straipsnio 5 dalies 5 punkte numatoma, kad už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingi subjektai vykdo šią funkciją – užtikrina pranešėjų apsaugą. Ši norma yra diskutuotina. Visų pirma, iš paminėto reglamentavimo nėra aišku, ar šioje nuostatoje kalbama apie pranešėjų apsaugą pagal Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymą. Tuo atveju, jei aptariama norma iš tiesų siekiama reglamentuoti nurodytų subjektų prievolę užtikrinti pranešėjų apsaugą, vadovaujantis Pranešėjų apsaugos įstatymo nuostatomis, kyla klausimas dėl tokios pareigos apimtys bei jos nustatymo Korupcijos prevencijos įstatymu. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Vidinių informacijos apie pažeidimus teikimo kanalų įdiegimo ir jų funkcionavimo užtikrinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Vyriausybės 2018 m. lapkričio 14 d. nutarimu Nr. 1133 „Dėl Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymo įgyvendinimo“, 2.1 papunktį kompetentingas subjektas yra įstaigoje paskirtas asmuo, asmenų grupė ar specialus padalinys, kurie administruoja vidinius informacijos apie pažeidimus teikimo kanalus, nagrinėja jais gautą informaciją apie pažeidimus, užtikrina asmens, patekusio informaciją apie pažeidimus, konfidencialumą; o pagal 9 punktą *įstaigos vadovas paskiria* kompetentingą subjektą, kuris įstaigoje administruoja vidinį kanalą; pagal Pranešėjų apsaugos įstatymo 9 straipsnio 3 dalį pranešėjo duomenys, leidžiantys nustatyti jo tapatybę, gali būti pateikti tik tam asmeniui arba institucijai, kurie nagrinėja informaciją apie pažeidimą. Atsižvelgiant į tai, kad anksčiau nurodyti teisės aktai, reglamentuojantys pranešėjų apsaugos institutą, suteikia įstaigos vadovui diskrecijos teisę paskirti kompetentingą subjektą (kuris gauna informaciją apie galimą pažeidimą, atitinkamai žino asmens, patekusio informaciją apie pažeidimą, tapatybę ir užtikrina jo konfidencialumą (tai yra viena iš apsaugos priemonių, numatytų Pranešėjų apsaugos įstatymo 8 straipsnyje)) ir kad toks subjektas nebūtinai turi būti atsakingas už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą, netikslinga KPI projektu siaurinti šios teisės ir tik už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingam subjektui nustatyti pareigą užtikrinti pranešėjų apsaugą.

48. KPI projekto 24 straipsnio 1 dalyje siekiama reglamentuoti, kad „už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingas subjektas paprastai yra tiesiogiai pavaldus ir atskaitingas viešojo sektoriaus subjekto vadovui.“ Toks reguliavimas nesukuria imperatyvo dėl už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingo subjekto tiesioginio pavaldumo ir atskaitingumo, todėl nėra tikslinga tokią normą įtvirtinti įstatymu. Jei vis dėlto siekiama nustatyti, kad už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingas subjektas turi būti tiesiogiai pavaldus ir atskaitingas viešojo sektoriaus subjekto vadovui, turėtų būti atsisakoma žodžio „paprastai“.

49. KPI projekto 24 straipsnio 5 dalies 3 punkte nurodoma, kad už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingi subjektai, vykdydami funkcijas, turi teisę „siūlyti viešojo sektoriaus subjekto vadovui nepriimti pretenduojančio į pareigas asmens, jei jis neatitinka nepriekaištingos reputacijos ar kitų įstatymuose nustatytų reikalavimų“. Nepriekaištingos reputacijos reikalavimai yra įtvirtinti konkrečiuose, tam tikrą sritį reguliuojančiuose įstatymuose ir jų turinį sudaro platesnio spektro, palyginti su KPI projekto reguliavimo sritimi, reikalavimai, todėl šiame įstatyme nėra pagrindo už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingam subjektui suteikti didesnius įgaliojimus, nei būdinga KPI projekto reguliavimo sričiai. Be to, neapibrėžtas šios nuostatos santykis su KPI projekto 9 straipsniu.

50. KPI projekto 25 straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad „jeigu viešojo sektoriaus subjektas nesiima pakankamų priemonių korupcijai atspariai aplinkai kurti <...>, nevykdo ar

netinkamai vykdo korupcijai atsparios aplinkos kūrimo priemones ir neužtikrina tinkamo korupcijos rizikos valdymo, Specialiųjų tyrimų tarnyba dėl šio viešojo sektoriaus subjekto turi teisę“ į tam tikrus nurodytus veiksmus. KPI projekte nėra objektyvių kriterijų, leidžiančių nustatyti, ar viešojo sektoriaus subjektas nesiima pakankamų priemonių korupcijai atspariai aplinkai kurti, ar korupcijos rizikos valdymas užtikrinamas tinkamai. Be to, žodžiai „pakankamai“, „tinkamai“ laikytini vertinamojo pobūdžio žodžiais, tad sudaro prielaidas nevienodai juos traktuoti ir vartoti. Todėl siekis įtvirtinti Specialiųjų tyrimų tarnybos teisę, neinformavus, nepakonsultavus, neišgirdus argumentų iš viešojo sektoriaus subjekto, kurio veikla vertinama, atlikti KPI 25 straipsnio 1 dalyje siūlomus veiksmus, vertintinas neigiamai.

51. KPI projektas turėtų būti papildomas baigiamosiomis nuostatomis, aiškiai apibrėžiant jų taikymą tiek kalbant apie atitinkamas procedūras (pavyzdžiui, priėmimo (skyrimo) į pareigas), pradėtas iki pakeitimų įsigaliojimo, tiek apie asmenis, šiuo metu jau dirbančius ar einančius atitinkamas pareigas, įsigaliojus pakeitimams. Įvertinant teisėtų lūkesčių apsaugos ir proporcingumo principus, naujosios nuostatos dėl informacijos apie asmenis teikimo bei pagrindas atleisti iš pareigų, kaip ir informacijos apie šiuos asmenis rinkimas ir naudojimas, neturėtų būti taikomi jau dirbantiems asmenims, išskyrus atvejus, kai dėl asmens tinkamumo eiti pareigas kyla pagrįstų abejonių, tai yra neturėtų būti vykdomas automatinis šiuo metu dirbančių ar pareigas einančių asmenų tikrinimas.

Taip pat turėtų būti aiškiai apibrėžiamas ir iki pakeitimų įsigaliojimo atsiradusių juridinių faktų nevertinamumas, sprendžiant dėl asmens tinkamumo eiti pareigas, kadangi iki atsirandant tokiems juridiniams faktams asmuo negalėjo tinkamai įvertinti KPI projektu numatomų pasekmių ir atsirandančių apribojimų. Taikant naująją reguliavimą iki pakeitimų įsigaliojimo atsiradusiems juridiniams faktams būtų pažeidžiamas pakeitimų atgalinio galiojimo negalimumo principas.

Be to, pagrindu asmenį laikyti netinkamu eiti pareigas neturėtų būti laikomi ir faktai iki tarnybos pradžios, jei einant tarnybą (einant pareigas ar dirbant) neigiamai vertinamų juridinių faktų nebuvo, o asmens veikla šiuo laikotarpiu vertintina teigiamai.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras